

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUN

ILLUSTRERAD TIDNING

GRUNDLAGD AF

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

FRITHIOF HELLBERG

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

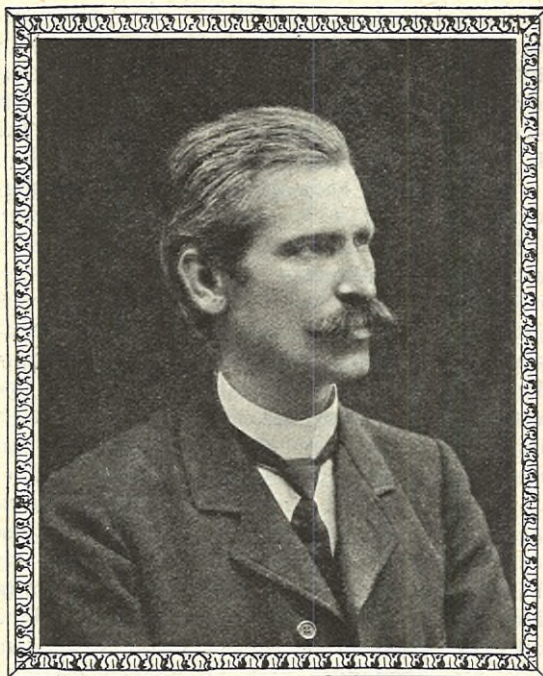
Hjalmar Höglund.

DÅ IDUN i dag på annat ställe i numret begynner införandet af Hjalmar Höglunds i vår senaste litterära pristäfling med hedersomnämmande utmärkta berättelse "Lytets börda", ha vi också

DET ÄR ETT utmärkande drag för många af Sveriges nutidsförfattare, att deras alstring afspeglar och har sin rot i distinkt utpräglade landskapslynnen. Huru gynnsamt detta förhållande inverkat på vår litteratur, klarlägges mest öfvertygande genom en hänvisning till sådana diktare, hvilkas skapelser tydligt bottna i provinsiella förutsättningar och i dessa ha sin egenart och sin styrka. Huru får t. ex. icke Bååths och Ola Hanssons poesi sitt säregna behag genom en utprägladt skånsk kolorit, Frödings genom sitt värmländska tycke, Karlfeldts genom sitt äkta dalkaralynne!

Äfven Norrland, vårt vidsträckta och möjlighetsrika framtidsland, har under det senaste tidskiftet kunnat kartläggas som en särskild provins inom diktens rike. Denna landsdel erbjuder kanske mer än andra nya fyndorter för den konstnärliga och poetiska fantasien. Huru gifvande den varit, därom vittna två så motsatta diktverk som å ena sidan Olof Högborgs "Den stora vreden", där en obygdts försakelsefyllda armod och hårda lifskamp setts genom ett i hög grad säreget temperament och skildrats med arkaistiskt kärva uttrycksmedel, och å andra sidan Pelle Molins "Ådalens poesi", ett litterärt dokument, som i modernt färgade stämningar fångar sagoatmosfären och drömmarlynnet där uppe i den långa vinterns och den korta, men ljusstrålande sommarens nejder.

Molins norrlandsskildringar teckna gärna undantagsmänniskor och bära f. ö. i hög grad prägeln af sin mästars individuella sätt att se. De ha liksom alla litterära verk med starkare egenart framlockat efterbildningar, och en tid tycktes det uppstå en hel norrländsk diktarskola, hvars framställning af hembygden föreföll att vara baserad mera på intryck från de Molinska novellerna än på studier af verkligheten. Och någon nyckel till ett allsidigt förstående af norrlandslynnen är "Ådalens poesi" alls icke, ty med all sin varma entusiasm för fädernebygden stod helt visst den originelle författaren främmande för flera af dess befolkningens djupaste väsensdrag. Den bild han gifvit af sina landsmäns kynne har därför behöft kompletteras, och den har ock blifvit det, tack vare en rad af sinsemellan olikartade norrlandsskildrare: Alfhild Agrell, Laura Fitinghoff (hvilka båda utgifvit sina mest vägande berättelser med nordsvenska motiv efter Molins död), Gustava Svanstöm, Maria Rieck-Müller, Per Hall-

ström, Ludvig Nordstöm, Waldemar Lindholm, Hjalmar Höglund m. fl. Det är på den sistnämndes författarskap, hvilket synes mig mindre bemärkt än det genom flera gedigna egenskaper förtjänar att vara, jag här velat fästa uppmärksamheten.

I Hjalmar Höglund har särskildt Medelpad, det natursköna "landet mellan älvarna", fått sin egen skildrare och en mycket vederhäftig sådan. Han är själf en son af denna bygd, har fostrats där och har ock sitt nuvarande hem vid en af dess stora stråkvägar. Innerligt hängiven Ljungans idylliska ådal, känner han i grunden det folk, som där bygger och bor, och enhvar, som äger djupare förtrogenhet med lynnensart och tänkesätt i denna landsända, skall säkert kunna vitsorda hans skildringars tillförlitlighet och äkthet. Det är ur lefvande lifvet Hjalmar Höglund hämtat sina motiv och typer, och han tecknar händelser och gestalter med en sund realism, hvars framställningssätt är samvetsgrannt exakt utan att ändå blifva själöst fotografiskt. I hans författaretemperament har den vaket kontrollerande observationen lyckligt förmåts med den sympatiska medkänsla utan hvilken en diktare aldrig kan helt genomtränga och behärska sitt ämne.

Höglunds berättarkonst erbjuder med sin enkla flärdlöshet intet, som tillfredsställer en raffinerad smaks kräsenhet, och många af hans alster hvarken äga eller göra anspråk på att äga en högre litterär dignitet. Men de försvara med heder sin plats inom vår samtida bygdenovellistik, och jag vågar t. o. m. tro, att många af hans skildringar skola förblifva lika läsvärda och njutbara, när mycket, som nu framträder med vida större anspråk och äfven röner större uppmärksammande från kri-

En norrländsk novellist.

velat något närmare introducera dess författare hos vår läsekrets. En norrlandsfödd diktbroder, den kände skalden d:r E. N. Söderberg, har i nedanstående uppsats älskvärdt åtagit sig presentationen.

tikens sida, verkar urblekt och förlegadt. Jag stöder denna förmodan äfven därpå, att Höglunds novellistik inrymmer ett stycke kulturhistoria genom att vara ett ögonvittnes framställning af nordsvenskt hvardagslif i helg och söcken under ett intressant brytningsskede.

Ja, ett brytningsskede! Det är just det intressanta med Hjalmar Höglunds liksom med flera andra nutida norrlandsskildrars verk, att de afspegla den på konflikter mellan gammalt och nytt rika förvandlingsprocess, som Norrland genomgått under det senaste halfseket och fortfarande genomgår. Alltifrån 1800-talets midt, då de stora skogsköpen började, har industrien steg för steg tagit det stora framtidslandet i besittning och förbytt förut drömtysta och af den stora världens febrila äflan oberörda trakter i folkrika nutidssamhällen, hvilkas lif fått något af den heta och oroliga rytmen hos ett jäktande och jäktadt släktes blod. Hvad Norrland vunnit och förlorat på denna förvandlingsprocess skall i framtiden kunna klarare bedömas än nu. Kortsynt vore det att förneka de stora framsteg på skilda områden, till hvilka omgestaltningen beredt möjlighet. Men lika litet kan det bestridas, att flera tilltalande drag i folklynnen utplånats eller fördunklats under de nya förhållandenas inflytande. Och alldeles visst är det, att idyllens vårblå himmel här som annorstädes blifvit betänkligt skymd af industrihårdarnas svarta rökmassor...

Hjalmar Höglund är icke någon okritisk och ensidig "luadator temporis acti", som beprisar det forna och förgångna blott för dess ålders skull. Men med ett pietetsfullt sinnes ömma trofasthet älskar han den hembygdsbild, barnsomsintrycken skapat, och flera bland de bästa sidorna i hans norrlandsskildringar äro just sådana, som förtälja om hans ungdomsdagens ådalsbygd. Jag tror mig icke kunna bättre karaktärisera hans uppfattning af skillnaden mellan förr och nu än genom att återgifva följande vackra naturskildring ur inledningsskissen till hans "Ljungdalshistorier":

"Annorlunda är forsen nu mot förr. Den strömmar visserligen ännu, men icke med samma trots, icke med samma dädfulla kraft som fordom. — Se, där midt i forsen fanns det förr en väldig stenhäll, kring hvilken vattnet ringlade sig i yrande dans och skummade och sjöd. En gång stodo vi helt nära på stranden och betraktade den skummande leken där ute och det framlande timret. Då kom där en bjälke med förfärande fart, törnade emot hällen och reste sig så i sin fulla längd,

under det vattenmassn blixtnabbt ilade upp längs honom och sköt upp i en jättestråle, mot hvilken solstrålarna bröto sig i skiftande färger. Så slog den öfver och dök ned i djupet igen. — Blott en kort minut varade det, men det var dock en syn för gudar: en jättekraft, som i ett nyckfullt ögonblick bygger sig en vattenkonst efter måttet af sin styrka!

Så kom människotanken. Stenhällen måste bort. Vattendraget måste rensas för flottningens skull, sade den.

Och så bortades det och sprängdes, och hällen togs bort, och timret flöt fram utan hinder. Men detta gick forsen djupt till sinnet, och efter den dagen var han ej längre den samme som förr. Hans friska humör var borta; det var, som om man lagt en dämpare på hans starka stämma och tvungit honom att sjunga i hviskande ton. Strömkarlens fiol hade mistat en sträng. Den nionde tonen spelas aldrig, aldrig mer...“

Det har emellertid tyckts mig, att något af klangen hos denna sägnens "nionde sträng" ofta genomdallrar Hjalmar Höglunds af hembygds kärlek inspirerade folkklifsskildringar.

Det trofasta, pålitliga, förtröstansfullt fromma i det gamla norrlandsljuset har i honom fått en förstående skildrare. Det märkes granneligen, att han icke likt Pelle Molin emanciperat sig från sina fäders lifstro, utan att denna är den jordmån, där hans ingifvelse har en af sina starkaste rötter. Det är i detta afseende belysande, att han i en af sina landskapstaflor — en sommarkvällsidyll — ger templet en dominerande plats:

"Kyrkan! Ja, hvad vore väl en sådan idyll, en sådan aftonstämning som denna utan henne? Den vore åtminstone icke den samma, ty kyrkan öppnar synvidden öfver det hela och ger blicken den rätta riktningen och djupet. Icke de tjocka murarna och fönstren, utan all't det, som gömmes däromkring. Där hvila de alla. Kors vid kors, kulle vid kulle höljer dem, alla dem, hvilkas lifslampa slöcknat ut, vare sig att ett luftdrag släckte den eller att oljan tagit slut. Ser du, här från kyrkogården ges den bästa utsikten öfver lifvet, det är, som om vi här stode på en höjd och såge det i perspektiv."

Det är ett talrikt galleri af högländstyper vi möta i Hjalmar Höglunds bygdeskildringar: prästen och läkaren, som ha ett friskt och härdande, men också mödosamt lif i sina vidsträckta, men på goda farleder ofta vanlottade distrikt, bönder både af det slaget, som "försålt sig" och blifvit beroende bolagsarrendatorer, och af det slaget, som har tillräckligt seg själfbevaringskraft för att motstå försäljningsfrestelsens lockelser, uppkomlingen, som genom fintliga spekulationer "ror upp sig" till matador, den ambulerande "skolmostern", som i ringa villkor utför ett välsignelserikt verk — och så alla dessa af hårdt arbete pressade, men uthålliga och kraftiga skogsarbetare, representanter för "ett släkte, som växte och förökade sig under släp och slit och genom hvars sega ihärdiga arbete en ny bygd nu växer fram." Det förtjänar också särskildt erinras om hvilken rättvis hyllning författaren ägnar den norrländska kvinnans dugande insatser i den ofta hårda kampen för brödet.

Hjalmar Höglund är bördig från Borgsjö socken, en af de vackraste trakterna i Ljungans ådal (af honom själf förträffligt skildrad i en af Svenska turistföreningens årsböcker). Både på modernet och fädernet härstammar han från norrländska prästsläkter. Född den 6 september 1865, förlorade han redan 1871 sin far, som var vice komminister i hans födelsesocken; modern, född Nyström, är ättling af en vidtutgrenad jämtländsk släkt med detta namn och dotter af en för sina medicinska insikter berömd landtpräst, hvars originella skepnad jag skymtat i en af dottersonens noveller.

En svår olycka — en ögonskada — afbröt Höglunds skolstudier, men kunde icke hämma

det svärmiska intresse han från unga år hyste för litteratur och diktning. Redan tidigt syslade han, såsom vittert begäfvade ungdomar i allmänhet ha för sed, med poemförsök. Först 1891 uppträdde han dock offentligt. Det var med en liten skiss i Östgöta-Correspondenten, och denna efterföljdes af novellistiska bidrag i Nya Dagl. Allehanda och Stockholms-Tidningen. Från 1894 ägnade sig hr Höglund mera regulerbart åt skriftställeriet och lämnade flera år — under märket "Sture" — lifligt senterade allmogebertelser, skisser och kåserier till flera norrländska tidningar. 1900 debuterade han under eget namn i bokmarknaden med novellhäftet "I norrsken och sommarljus", och 1902 utsände han på Hugo Gebers förlag det af kritiken mycket välvilligt mottagna arbetet "Mellan älfvarna". Om detta betygade en recensent i Dagens Nyheter (jag vill minnas Bo Bergman), att "det är kärna och kraft i de bästa bitarna", och dr C. D. af Widsén vitsordade, att "hans naturskildringar äro mycket liffulla och aldrig uttänjda" och att "hans teckningar af karaktärer och folkseder göra ett starkt intryck af sanning." Presskritiken var f. ö. enstämmigt hållen i samma sympatiska ton.

Hr Höglunds båda senaste arbeten, "Ljungdals historier" (1905) och "Skogsinspektoren" (1906), synas mig otvetydigt gifva vid handen, att hans författarskap har goda utvecklingsmöjligheter. Det har blifvit uppmärksammat jämväl i utlandet, såsom ej mindre en recension i den tyska tidskriften "Das literarische Echo" än äfven öfversättningar af enstake noveller visat. Mätte det nu endast varda förf. unnadt att röna en sådan framgång, att han mer ostördt kan fullfölja sina litterära planer! Jag tror mig icke bryta mot grannlagenheten genom att antyda, att han, liksom så många andra författare i detta land, haft och har att kämpa sig fram under förhållanden, som ofta äro ägnade att minska arbetsglädjen. Hans diktning är emellertid genom sin andliga hälsa och sin lifssanning värd att uppmuntras med reellare belöningar än de ytterst blygsamma som den anspråkslöst försynte författaren hittills fått inhösta.

E. N. SÖDERBERG.

Äfven detta nummer af Idun

har, för att möjligen i laga ordning kunna utsändas till våra prenumeranter, måst frampressas i förtid och under jäktadt arbete inför det ständiga hotet af storstrejkens utbredning äfven till typograffacket. Att det under sådana förhållanden törhända kan synas brista något i aktualitet, må ursäktas. Vi hoppas dock att genom dess innehåll ha kunnat bjuda någon glädje genom att i tunga och allvarsfulla tider rikta blicken mot några källor till en frimodig och hoppfull nationell förtröstan.

En följd af de irreguliära förhållandena inom vår tryckeriofficin är också den att vi i detta nummer nödgats utesluta romanbilagan, men skola vi lämna ersättning genom dubbelark, så snart arbetet åter kommit i rätta gängor.

Mitt land!

DET VAR i tider af nöd och fattigdom. De sista af mannaålderns män lågo sårade och döde på fälten vid Pultava. I byarna här i landet blef det alltmera lydt och öde. Slagan gick sällan på logarna, och plojen rostade i fåran; den stod där *han* lämnat den, då han gick för att följa sin unga konung. Gammelfar var för svag. Han förmådde ej längre vända torfvan med plojen — det var knappt han kunde vända de stora gulnade bladen i sin bibel. Och ynglingen var för späd för att ännu kunna hvad han ville. I de hvita kyrkorna rundt om i landet ringde dödslockorna dag och natt, och inne i stugkamrarna hade spinnrocken stannat, och väfstolen slog ej mer. Golfvet där inne i kammaren var granrisströdt, och hvita sorgdukar kantade de små fönstren. Men när kvällsolen sken in och det var tid till aftonvard — då samlade hon sina små ikring sig, ställde dem rundt det nötta furubordet, tog så fram en af de sista brödkakorna och delade den mellan barnen. Hon grät ej.

Men då den yngste frågade: "Kommer inte far? Det blir sent, och kvällsklockorna ringer ju redan" — då började tårarna stiga klara. Det var ingen häftig gråt; den kom stilla — så som den endast kommer, då klockorna ringa öfver den älskades graf. Då började också barnen gråta — kanske inte så mycket därför att de kände saknaden. För små hungliga barn är det lätt att gråta.

Det var som söndag i kammaren. Men i kvällskenet borta vid fönstret satt gammelfar och vände med sin darrande hand ett tårvätt blad i bibeln. Mellan klämtslagen i kyrkornet hördes hans matta stämma: "Saliga äro de döde, som i Herranom dö. De skola hvila sig efter sitt arbete, och deras gärningar skola följa dem efter." — — —

Knappt hade barnen läst sin kvällsbön och somnat, då den äldste sonen — sextonåringen — öppnade kammardörren med ett häftigt ryck.

— Mor! En fänrik står vid porten och vill värfva mig till knekt.

Det blef tyst därinne. Sorgeklockorna öfver fadern ringde ännu, och de små hungliga barnen kvedo i sömnen. Dagens sista efterglans dog bort, och natten började komma.

Då reste sig den gamle vid fönstret och tog ett steg fram mot ynglingen.

— Nå. Hvad har du svarat honom?

Ynglingen teg.

Den gamle gick honom ett steg närmare.

— Pojke. Hvad svarade du honom?

Men ynglingen teg.

Det skälfdde kring läpparne på den gamle, när han än en gång frågade:

— Vid Gud! Säg mig ditt svar, pojke!

Då såg gossen på sin mor och sina bleka syskon, och blicken veknade.

— Jag svarade: Nej!

Åter vardt det tyst därinne i kammarn. Kvällsvinden hven uppe i spiselröret. Än lät den som en stilla klagan, än som ett ängsligt tjut. Och klockorna ringde alltjämnt: Nöd-Död! Nöd-Död! Det var natt.

Men den gamle gick bort till fönstret och lade igen bibeln. Gick så in i lillkammarn. Tog på sig vadmalsrocken och den slitna knektmössan.

Så kom han ut i storkammarn. Fänriken hade kommit in, och han stod som i väntan på ett svar. När han fick se den gamle soldaten, gjorde han ställningssteg och honnör.

Den gamle hälsade: God afton, fänrik.

— Hvert skall I gå, gammelfar? frågade modern.

PÄRMAR

Idun 1908
och föregående år

tillhandahållas till följande priser:

Iduns pärm, röda med guldtryck... 1: 50
Iduns Romanbibliotek, röda eller gröna 0: 50
Iduns Hjälpreda, röda eller gröna... 0: 50

Kunna erhållas i närmaste bokhandel eller direkt från Iduns expedition, om rekvisition och likvid i postanvisning insändes.

Efter en stund kom svaret, stråft och lugnt.
 — Jag skall lära din pojke att svara.
 Han gick mot dörren. Där vände han sig mot gossen och såg honom in i ögonen.
 — Följ nu mig — så skall jag visa dig något — och sedan skall du svara mig.
 Gossen såg på mor; släppte så sakta hennes hand och följde den gamle.
 — När får jag då svaret? frågade fänriken.
 — Sof du här i natt, sade den gamle. Du får svaret i morgon — vid dagningen.
 Så stängde han dörren, tog gossen vid handen och gick utåt vägen, som förde öfver slätten upp mot Ombergs höjder.

Och gossen frågade: »Hvart leder du mig, gammelfar? Jag vandrar vägar, som jag aldrig än förut har gått. Hvad vill du visa mig? Jag kan ej ge ett annat svar.» Den gamle grep allt fastare kring gossens spända hand och svarade: »Jag var själf feg en gång. Då gick jag upp mot bergets högsta höjd. Och där, där såg jag dig, mitt land! Jag toskade ej mer. — Så gick jag här en annan gång — det var en sommarkväll. Vid handen ledde jag din far, min döde son! Han såg det också han; och under sång han tog farväl af sina små — och dog för detta land.» — »Men gammelfar, jag kan det ej. Min mor, hon lider nöd. Se, jag är stark, och slagan väntar att få gå på logen. I morgon kväll hon delar med de små sitt sista bröd.» — Den gamle bet sin läpp och teg. Och tysta gingo så de båda mot Ombergs högsta klätt — men klockan ringde än i fjärran sin tunga sorgepsalm, och gubben torkade en tår och suckade: »Ja, sällt det är, min son, att dö i Herran.»

Så kommo de till bergets slutning, och ju mera högt de båda stego, se dess ljusare blef sommarnatten, och skyarna i öster, som nu lyste morgonröda, de gledo stilla öfver Vetterns gryningsskumma vatten. Och allt som solen steg, dess mera gällt ljud fågelsången i drottning Ommas evigt susande och tysta skog. Den gamle hvilade en stund i skuggan af en lind och såg ditupp mot bergets höjd och mellan tårar log. »Du gosse, hör du icke fädrens saga susa här; de lefde här och här de kämpat månet blodigt krig, och här de dött för att åt barnen vinna dessa vidder, som där på bergets klätt snarigt skola öppna sig för dig. De drömma nu vid evig fågelsång i skumma lunder, om huru unga skaror under jubel gå att hinna ditupp till bergets höjd och inför synen af sitt land vid fädrens minne lofva: Vi vilja nya vidder vinna!» — Så gingo de mot höjderna, och gossens ögon lyste, och som en konung framgick soln ur morgonrodnans skyar. Där låg du nu, mitt land, med fält, som väntade på skörd; där brunno rutorna i dina tysta, spridda byar, och ingen gård fanns där, som ej begravt en hjältes död. Se där och där, se alla kyrkorna, de små och solskenshvita; det växer vildt på grafvarna, och korn och blåklintsblom de susa där kring glömda hjältars namn i suddig krita. —

Med blottadt hufvud stod den gamle där, och morgonvinden tog fatt i gubbens hår, och gossen såg ett sabelhugg. Den gamle frågade: »Hvad har jag visat dig, min pilt!» — Då glänste gossens ögon under pannans ljusa lugg; han hörde klockorna — »De kalla mig till nya segrar!» han såg åt hemmet till — det ropade: »Så värna mig!» sist såg han ödmjukt upp mot Sveriges sommarblå himmel och hörde fädrens röst: »Vi vänta något stort af dig!» Då grep han under stilla gråt den gamles sträfvade hand, och härligt ekade i sommarkvällens gryningsstund hans gossejubel: »Se, jag går att dö för dig mitt land!»

Och kvällen kom, och rundt omkring det nötta furubordet stod mor och barn och läste för sin sista kaka bröd; men gubben satt vid fönstret tyst fördjupad uti ordet. Ibland han dock mot kvällsoln log och knöt sin skrumpta hand, det var den glädje han förnam, då än i örat ringde den unges fasta mannaord: »Jag döer för dig, mitt land!»

Omberg i juli 1909.

JOHANNES HEÜMAN.

Sagan om Säfsjön. Af Thor Högdahl.

Med teckningar af författaren.

FÖR ATT EN SAGA skall vara en saga, måste den ha någonting att säga, eller med andra ord äga något slags motsvarighet i verkligheten. Det torde ej heller vara blott och bart en händelse, att Sagan om Säfsjön skrifvits i en tid, då ett af vårt lands underbaras naturminnesmärken, »Den stora fågelsjön», som Selma Lagerlöf diktat om i sin Nils Holgerssons resa, hotas af förintelse genom ett litet fåtal vinningslystna människors ovisa nit.

DET FANNS EN gång en den fageraste och sällsammaste insjö, Säfsjön kallad. Hvar den låg kan just göra detsamma, nu då den är försvunnen. Säkert är emellertid, att den var en drottning bland sjöar, och att den glittrade som en kostbar juvel, där den med hundratals vikar och bukter trängde långt in mellan bördiga sädesmarker och gröna, susande skogar.

Sitt namn hade den sannolikt fått af de väldiga massor af vattenväxter, som öfver allt kantade ständerna.

Ni skulle blott ha sett dessa mäktiga vasshögar grönska och blomma i högsommartid! — Nedanför de täta strandsnåren af al och vide brunno ljusröda fackelblomster och gul lysing. Ur bottenlammet, som stannat kvar efter vårflödet, reste sig vattenklöfverns trefingrade blad, skräppornas stora, rödbruna ruskor, vattensmärkans hvita parasoll, blomvassens skära flockar, som i sin stela fågling nästan sågo konstgjorda ut, och kalveldunets underliga, sammetsbruna »cigarrer».

Längre ut, där vattnet började bli djupare, stodo de bräckliga fräkenrören, som barnen brukade använda till hvisselpipor, blåvassens långa, tofsprydda spön och bladvassens susande, böljande massor. Och mellan gungande säfbänkar, som bildade de mest invecklade irrgångar med små öppna vattenglon här och där, simmade näckrosor och gäddnate. Andmaten låg som ett lätt flor öfver vattenytan, och det ljusgröna braxengräset böljade och slingrade för strömsättningen likt ett lefvande, mångarmadt väsen.

Där inne i vasskogarna rådde en varm och däfven luft, en atmosfär af jäsande och kämpande krafter — förnimmelsen af den ständiga strid, som pågick mellan dessa tallösa sam-

hällen eller unioner af växter, hvilka sköto upp, grönskade, blommade, satte frön och vissnade ned, år efter år bildande lager af multnande ämnen, som hvarken voro fasta eller flytande, hvarken vatten eller dy.

Men hvad som än mer än det rika växtlifvet bidrog att skänka Säfsjön dess underbara prägel voro de otaliga skaror af allehanda vattenfåglar, som hade sin hemvist vid dess stränder eller hvilade ut där under sina flyttningståg.

Tidigt om våren, medan sjöns yta ännu till större delen var betäckt med is, hördes högt ifrån rymden vildsvanarnas sällsamt klingande sång. Med sträckta halsar och afmätta vingslag kommo de stolta fåglarna dragande i långa linjer och slog ned i vakarna midt ute i sjön, där de i sin hvita fjäderhamn, som morgonrodnaden gjorde rosafärgad, liknade stora, praktfulla vattenblommor, gungande på den opalskiftande vägen.

Och allt eftersom fåglarnas antal ökades, desto starkare och mångtonigare klingade deras ständigt upprepade växelsång. Ja, den blef till sist så mäktig, att den nådde in i de stängda husen och kom människorna att om nätterna vakna upp ur sin sömn, undrande hvarifrån de sällsamma tonerna månne komma.

Tätt i vildsvanarnas spår följde de präktiga tamsvanarna. Dessa ägde visserligen ej sina stamförvarters klingande stämma — de voro tvärt om lika stumma som fiskarna i djupet — men det mäktiga bruset af de stolta spända vingarna förkunnade ändock på långt håll deras ankomst.

I olikhet med sångsvanarna, som endast kommo på besök för att hvila ut efter resan från hafvet, voro tamsvanarna bofasta i sjön och hade väl så varit ända från urminnes tider. Och då svanarnas ålder icke räknas i år utan i tiotal af sådana, är det ingen öfverdrift om

Begär alltid
KOCKUMS
 Granit-emaljerade
KOKKÄRL
 Giftrika och syrefasta.
 Prisbilliga.
 Fås på begäran öfver-
 allt i hela världen.

KALMAR ÅNGKVARNS A.-B:s tillverkade af utsökt råvara på tidsenligaste sätt, äro nutidens förnämsta.
 Hafregryn & Sundhetsmjöl
SVEA
 Finnes hos hvarje välsorterad specierhandlare i riket.
 Prisbelönta med högsta utmärkelser.

man påstår, att de äldsta bland Säfsjöns svanar mycket väl kunnat räkna storhetstidens svenskar bland sina samtida.

Att svanarna städse stått i högt anseende hos folket vid sjöns stränder, därom vittnade bl. a. det förhållandet, att tornspiran på sockenkyrkan icke, som eljest brukar vara vanligt, kröntes af en tupp, utan af en stor, försilfrad svan med essböjd hals.

Detta om svanarna, Säfsjöns stoltaste prydnad. — Alltefter som dagarna blefvo längre, och luften ljummare, anlände de öfriga vandrande fågelfolken, det ena efter det andra. Snart såg man de granna skrakarna med sina orangefärgade bröst sitta uppradade på den sjunkande, grönblå isen. De små lifliga, gulögda kniporna kommo farande på hvisslande vingar. Gräsänder, viggas och brunänder jagade i aprilkvällens blåa skymning parvis fram öfver dunkelt speglade vatten.

Längre fram, då de sista smala isbrämen försvunnit från vikarna, och sippor och ranuncel lyste mellan strandsnåren, började de små holmarna i sjön kringsvärmas af måsar, tärnor och andra fåglar, som eljes bruka höra hafvet till. Ute bland den spirande kålvassen summo svarta sothöns fram och åter under ideligt snarkande, och öfver de sankta strandängarna, där långnäbbade spofvar höllo vakt på starrtufvorna, svärmade tofsvipor med vinglande flykt och kvidande läte.

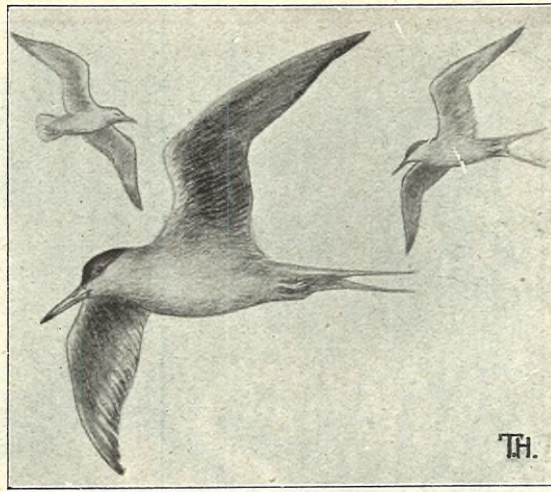

SÄFSÅNGARE.

Andra fåglar infunno sig helt obemärkt under vårnattens stillhet, sedan vassarna vuxit tillräckligt höga för att erbjuda skydd och gömslen.

I ljumma majkvällar genljöd luften af enkebäckasinernas gnäggande surr och de otaliga ändernas snatrande. Hade man tur och gick försiktigt tillväga, kunde det då äfven hända, att man ute på någon af de sankta uddarna blef vittne till brushanarnas sällsamma tornérspel, som på afstånd kunde se nog så allvarliga ut, men i verkligheten ej voro annat än rena teaterupptåg.

Så kom en tid, då Säfsjöns mångtusende bevingade invånare blefvo upptagna af samma tränga bestyr: att draga till redet och rufva sina ägg. — Vårens oroliga älskogslek förbyttes i en sådan stillhet, att det ibland kunde förefalla som om det rika fågellifvet i sjön plötsligt dött ut. Den, som hade sina vägar öfver sankmarkerna eller sysslade med fiske bland vassarna, visste dock bättre besked. Inne i den ensliga Svartviken kunde man understundom på långt håll få se en skymt af svanarna, innan de togo till flykten, piskande vattnet till skum med vingar och fötter. Än här än där skrämde fotgängaren eller roddaren upp en rufvande and eller en liten vingsnabb snäppa. Plums, plask lät det emellanåt, då en sothöna lämnade sitt bland säfven flytande rede för att genom en hastig språngmarsch på

TÄRNOR.

vattnet undgå en förmodad fara, eller då en doppinghona med sina nykläckta ungar på ryggen skickligt smög sig undan mellan vass-tufvorna. Den bruna vattenrallen, den lilla gröna rörhönan och flere med dem förstodo däremot dölja sig så skickligt, att deras närvaro sällan eller aldrig röjdes af någon människa.

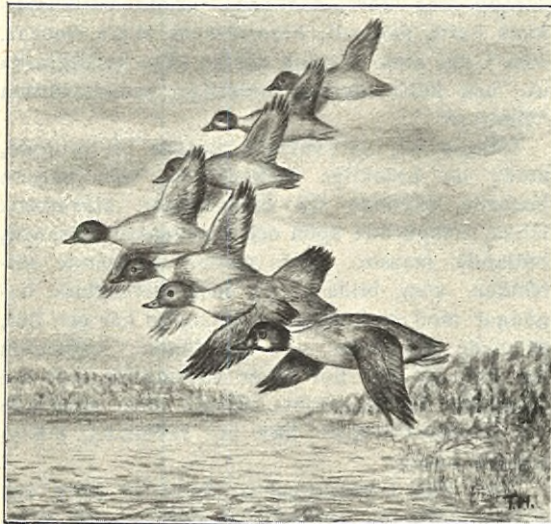
Omsider blef det åter lifligare i vasskogarna. Andungarnas pip och hvisslande blandade sig morgon och afton med säfsångarens väljudande föredrag, och öfver vattenytan svärmade skaror af svalor under jakt efter mygg och andra flygfän.

Hände det så, att fiskgjusen kom sväfvande på mäktiga vingar för att söka sig rof bland vassens gäddor, eller att den mordiska pilgrimsfalken från det blånande berget långt borta i norr drabbade ned öfver andkullarna, hördes pipandet och kvittrandet växa till larm och oväsen.

Om de dagar af mord och förödelse, då andjägarna kommo stakande genom vasskogarna i sina flatbottnade skor, vill jag helst slippa tala. Allt var då skoningslöst dödande, flykt och förvirring, kvidan och veklagan. Lycklig kunde den andunge skatta sig, som då undgick att träffas af den dödande hagelsvärmen från jägarens bössa eller att krossas mellan de af jaktlust vilda hundarnas käftar.

Men äfven de kritiska julidagarna hade en öfvergång, och när augustimånen kastade sin silfverstrimma öfver vattnet, och de första flyttfågelskarorna började lämna sjön, voro änderna redan så vana vid förföljelse, att de njöto sin tillvaro nästan lika sorgfritt som under djupaste fred.

Kom så förhösten med sin genomskinliga

KNIPOR.

luft, sina gulnade vassbänkar och sina brokigt skiftande löfdungar.

Hade fåglarnas förlofvade sjö varit vacker under vårens och sommarens dagar, blef den nu rent af trollsk i sin fågring. — Eller tänk dig blott sittande i båten en septemberkväll, då stränderna liksom hägrade öfver sjöns blanka spegel och starrglona brunno likt små eldsjöar i solnedgången, medan ändernas sträckande härskaror fyllde skymningsluften med mäktigt vingesus!

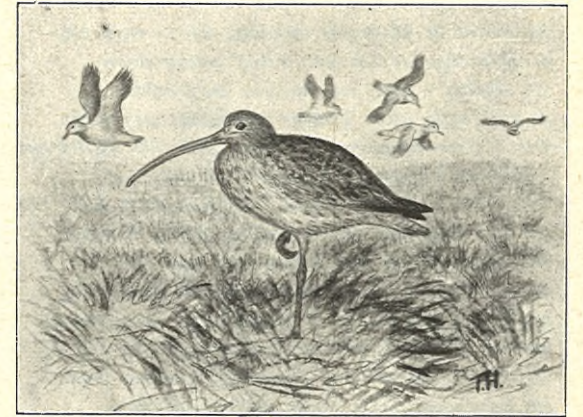
Med de första, starka frostnätterna kommo sångsvanarna åter, nu på flyttning mot söder, och så fick den fagra sjön slumra in under istäcket för att i sinom tid vakna upp till en ny sommarkampanj.

Sådan var Säfsjön, sådana de taflor, fulla af lif och färg, med hvilka den glädde människors sinnen.

Ej underligt att en dylik sjö blef vida berömd, och att människor, som voro födda i den trakten, bevarade den som ett af sina vackraste minnen, då de drogo ut för att söka lyckan på andra håll i världen.

Resande och turister, som foro den vägen fram, dröjde om möjligt några dagar vid Säfsjöns stränder, vetenskapsmän kommo från när och fjärran för att studera dess märkvärdigheter, konstnärer valde den till motiv för sina taflor, skalder diktade om den.

För landtmannen var den ett slags almanack,

STOR-SPOF.

i det han inrättade sitt arbete på åker och äng efter de tider, då de olika fåglarna anlände söder ifrån, och då de kläckt sina ungar. För jägaren var den ett verkligt Eldorado och för fiskaren en källa till rikt förvärf.

*

Nu finnes det emellertid människor, som i sin själförfärfelse endast trakta efter att omskapa naturens verk och inrätta allt efter sin nytta och sina behof. Och dessa kunde i längden icke tåla, att ett sådant litet paradiset som Säfsjön skulle fortfara att äga bestånd.

Det kom en gång en nybakad landtbruksingeniör till trakten, och genast räknade han ut, att Säfsjön var ett vatten af det slag, som utan svårighet kunde torrläggas till odlingsmark. Som han var en företagsam och energisk man, gick han raka vägen till största strandägaren vid sjön, godsherren på Säfsjöholm, och lät honom veta, hvilka slumrande rikedomar, som dvaldes i Säfsjöns bottendy.

Godsägaren var visserligen född och uppfödd i orten, men om Säfsjöns skönhet och dess underbara växt- och fågellif visste han föga eller intet, detta af den enkla orsaken, att han hörde till dem, som aldrig se något märkvärdigt eller tilldragande i naturen, så framt den ej är lämpad att förvandlas i klingande mynt eller bankkreditiv. Däremot — och hvem

LÄS!

Några äldre årgångar realiseras till betydligt nedsatta priser och erbjudas för dem, som förut ej äga desamma, en billig, omväxlande och lärorik lektyr. Mot insändande af nedannämnda belopp till *Expeditionen af Idun, Stockholm*, erhålles inom Sverige portofritt!

Idun 1892 ..... 2: —
 Idun 1893 (nr 1 felas) ..... 2: —
 Idun 1895 (utan julnummer) ..... 2: —
 Idun 1902 (med julnummer) ..... 4: —
 Idun 1903 (med julnummer) 4: 50
 Idun 1904 (med julnummer) ..... 5: —
 Idun 1905 (med julnummer, nr 28 felas) ..... 5: —

Idun 1906 (utan julnummer, nr 25 o. 52 felas) 5: 50
 Idun 1907 (med julnummer) ..... 6: —
 Iduns julnummer 1894 ..... 0: 20
 Iduns julnummer 1898 ..... 0: 20
 Iduns julnummer 1905 ..... 0: 50
 Barngarderoben 1905, komplett ..... 2: —
 Barngarderoben 1908, nr 4 o. 5 felas ..... 2: —

LÄS!

kunde väl tadla honom för det — var han en stor älskare af väl plöjda och gödslade åkrar, och han lyssnade därför med begärlighet till ingenjörens tal om de härliga skördar, som en gång skulle vaja på den mark, hvilken nu täcktes af sjöns vatten.

Svårare blef det att öfvertyga bönderna i trakten om det välsignelsebringande i företaget. Den ene sade sig ha hört, att dylika sjösänkningar plögade medföra säker ruin för dem, som inläto sig därpå. Den andra förklarade, att han hellre ville bli död och begrafven än den vackra sjön med dess fågellif förintas. En tredje talade om de fattiga människor, som nu hade sin förnämsta utkomst af fisket och jakten i sjön.

Men ingenjören och godsägaren voro outtröttliga i sina förespeglningar och sin öfvertalningsförmåga. En middag på herrgården i sällskap med traktens ståndspersoner var tillräcklig för att få de mera obeslutsamma bland bönderna att klart inse företagets ovärderliga nytta. De tredskande skrämdes med hvarjehanda dunkelt tal om gamla skuldförbindelser och gravationsbevis, som skulle befinna sig i godsägarens händer, men af hvilka denne, på grund af ren mänskovänlighet, hittills underlåtit att begagna sig. De åter, som förblefvo ståndaktiga och oförskräckt kämpade för att rädda sjön, befunnos slutligen vara alltför få och fattiga, för att man enligt lag behöfde taga någon hänsyn till dem. Och så blef Säfsjöns sjösänkingsaktiebolag vederbörligen konstitueradt, sedan en såsom omöjlig exporterad släkting till godsherren hemkallats från utlandet för att upphöjas till verkställande direktör och ordförande.

Men det bolaget skulle icke bli till annat än förbannelse för alla dem, som byggde och bodde vid Säfsjöns stränder. Knappt hade sjösänkningen blifvit en afgjord sak, förrän en af de ståndaktiges parti sålde sitt hemman och gaf sig iväg till Amerika. — Sedan Säfsjön, det skönaste han visste, blifvit dömd att försvinna, fanns det icke längre något, som band honom vid hembygden, lät han förstå.

Två andra landtmän följde af nödtvång hans exempel, sedan de lämnat sina sista besparingar till företaget, hvilket när allt kom omkring, kräfde dubbelt så stora kostnader som de först beräknade.

Gamle Fiskar-Lars på Sjönsåset hade visserligen ingen gård att förlora. Utom en giktbruten kropp ägde han föga mer än den bofälliga backstuga, hvori han bodde och de fiskebon, medelst hvilka han hämtade sitt uppehälle ur sjön. För hvarje gång han lade ut sina ryssjor eller refvar, måste han med bitterhet tänka på, hvad i all världen det skulle bli af honom, gamle stackare, sedan det icke längre fanns någon sjö att fiska i.

Dag ut och dag in gick han omkring i tröstlöst grubbel, talande högt för sig själf om den

väntade olyckan. Till slut, en höstkval, då månstrimman glittrade på vattnet, smög han sig ned till sjöboden vid stranden, där han använde sitt sista refgarn till att sno en snara för sin hals.

(Slut i nästa nummer.)

BECKASIN.

Höbärgning.

Af Hanna Söderlund.

HÖBÄRGNING ute på fältet, där klöfvern växt frodig. Solen ligger hett på och himlen är blå med matt rödaktiga moln vid horisonten.

Drängen Per-Erik står i höhåcken, stampar och svettas och tar famnen full af hö, som räcker honom af Elin, sommarpiggen, som är lite ovan vid utegöra och icke tycker om brådska. Per-Erik kan icke förlika sig med hennes långsamhet, men är intagen af hennes vackra ansikte, och han har svårt att arbeta som han skulle. Och så är det också något annat, som tynger armarna i dag och tystrar munnen längre än vanligt. Det är måndag, och under den gångna natten har det varit dans och både Per-Erik och Elin ha tankarna kvar där. Elin är sömning och gäspar ofta, de bruna ögonen se litet trötta ut — eller är det kanske tankarna, som göra dem sådana? Per-Erik undrar det plötsligt och spänner blicken i henne.

— Hvad du glor, säger hon med ett skratt och skjuter höet ända upp mot hans ansikte.

— Titta har en väl lof till, svarar han buttert, trampar ner höfånget och löser tömmen, som varit snodd kring spjalorna på framsidan af häcken. Elin gäspar. Per-Erik står på lasset, färdig att köra iväg och släpar pisksnarten utefter marken. Han ser nedåt och letar efter ord, ty han har just aldrig haft godt om dem.

— Du dansade mycket i natt, säger han till slut och ändrar taget i tömmen.

— Inte med dig hvad jag vet. Hon knycker på nacken och borstar några höstrån från klädningelivet.

— Det har jag allt reda på. Trodde inte det var värdt bjuda upp dig. Du hade så många. Han sätter sig ned i höet och sysslar oupphörligen med tömmen. Dragen strama i hans solbrända ansikte.

— Ja, inte kan en ha bara en. Hennes ögon ha blifvit vaknare, större också och ett löje spelar kring munnen.

— Är du en så'n? Ovanligt skarpt och häftigt kommer frågan.

— Så'n? Att jag likar många? Hon kastar med hufvudet och skrattar. Visst är jag det. Ombyte förnöjer, ser du. En — fy så ledsamt!

Han smäller med piskan och kör. Hon går bort till en höstack och sätter sig där och väntar. Nu har hon åter en stund för sig själf, då hon kan tänka på dansen och allt roligt och slippa höra Per-Eriks tråkigheter. — Per-Erik —

Hon kryper ihop invid höstacken och drar hufvudklädet öfver ansiktet. Hvad hon är sömning. Hon gäspar, sluter ögonen och ligger snart insömnad. Hon vaknar icke, när Per-Erik kommer tillbaka, och han låter henne sofva. Men nu måste det blifva duktiga tag, så icke husbond märker något. — Nu kör han igen, kommer tillbaka och lassar på nytt. Elin sofver alltjämt. Per-Erik smyger på tå och tittar på henne. Hufvudklädet har glidit neråt halsen, och hennes kinder se så varma och röda ut och håret lockar sig mjukt i pannan. Per-Erik suckar och går till arbetet. Styft göra är det och solen bränner.

Så vaknar hon till slut och sätter sig yrvaiken upp.

— Somnade jag? Har jag sofvit länge?

— Sex lass. Han klättrar upp i häcken, som är fullastad.

— Hvarför väckte du mig icke?

— Åh, jag tyckte du kunde sofva, det var väl unnannes.

— Men hvad ska' husbond säga? Elin ser ängslig och på samma gång misstrogen ut. Vill Per-Erik hämnas kanske?

— Husbond' har ingenting märkt, jag har arbetat för oss båda, men nu är det så godt du följer med hemåt, för vi ska dricka kaffe där framme. Moran sa' åt mig innan jag for.

Elin reser sig och kryper försiktigt upp i lasset bakom honom.

— Tack för du lät mig sofva, säger hon, nästan blygt.

Per-Erik låter hästarna gå i skridt.

— Åh, ingenting att tacka för, svarar han och ser på piskskafvet.

— Du har allt fått slita ondt nu, och så hett som det är. Hon kryper litet längre fram mot honom.

— Åh, det var ingenting. Han hör hur det knastrar i höet, men vänder sig icke om.

— Du är alldeles genomsvettig. Hon sträcker på sig för att se hans ansikte.

— Åhja, det kan väl hända. Han smackar på hästarna och tar ett tag med skjortärmen öfver pannan.

— Du är allt snäll, Per-Erik. Elin glider ner bredvid honom.

— Åhnej, icke som de andra.

Elin sitter tyst, hon tycker hon vill säga något, men vet icke hvad. Så böjer hon sig fram och knyter skobanden, och då snuddar hennes armbåge vid hans.

De köra in under björkar, och gårdens tegeltak skymtar mellan grenarna.

— Du, Per-Erik, jag tänker på, att ingen af de andra — ingen enda — skulle låtit mig få sofva.

Elin röda kinder bli rödare och hon får tårar i ögonen. Per-Erik vänder på hufvudet och ser på henne, flyttar så tömmen till högra handen och lägger vänstra armen om hennes lif.

— Om du ville bli min tös, säger han sakt.

— Men bara din tös då, ingens mer. Elin ler, men är ändå allvarsam.

— — —

Björkarna äro bakom dem med släpande grenar, och solskenet möter dem starkt som förut. De köra in genom grinden, öfver dikesbron och snedt bort mot höladan.

Glöm ej att besöka

Iduns rum

på Stockholmsutställningen!

ÄNDER.

Landets främsta

litterära och konstnärliga illustrerade familjetidning
bör ej saknas i något hem. Pristäfvingar hvarje vecka.
Helt år 6:50, halft år 3:25, lösnummer 12 öre.

IDUN

Prästgårdsflickorna i Björskog

VI VORO NYLIGEN några stycken, som funderade på hvartill vi skulle använda en million, och vi kommo öfverens om att något af det mest fosterländska vi kunde tänka oss skulle vara att rekonstruera "Lingon".

Det är på sitt sätt rätt betecknande detta för den åsiktsströmning, som drar öfver vårt land och för

BJÖRSKOGS PRÄSTGÅRD

särskild fördel kan fullföljas i hemmet. Den ena, Victoria, sköter därjämte hushållet, och den andra, Ruth, har drivit upp trädgården till en mönsterträdgård, men bägge ha de under flere år tillsamman ägnat sig åt att utbilda sig i konserveringskonsten och äro väl nu så skickliga som någon. Det var också de, som förestodo skolkökslärarinneförenings

FRUKTTRÄDEN BESKÄRAS

bärlig som dens, som plöjer jorden och ryktar hästen — en situation inträder, som påminner om den i gamla tider, men är bättre, emedan den kvinnliga arbetsprestationen, tack vare förändrade förhållanden, lättare kan förvandlas i penningar. Med detta följer en värdestegring af alla gamla kvinnliga färdigheter, icke minst af den, som öfvas af "prästgårdsflickorna i Björskog", och hvarom min artikel är afsedd att handla — jag menar konserveringskonsten. Det är för öfrigt

I HÖNSGÅRDEN

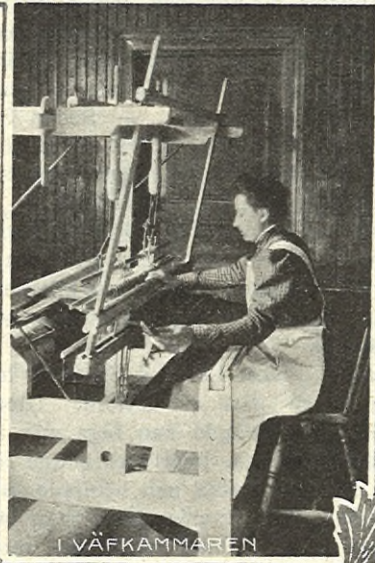

FRUKTKONSERVERING

ännu en modern idéströmning, som samverkat att höja just intresset för konsten, och det är den omvärdering af värden, som försiggått med afseende på våra födoämnen och som satt vegetabilierna på en hedersplats.

Konsten bör naturligtvis kunnas af hvarje husmor i stad och på land och behöfver icke drivas samtidigt med småbruk eller trädgårdsskötsel. Men betydelse som yrke får den väl först, då man som fröknarna Victoria och Ruth Leksell i Björskogs prästgård låter detta arbete växa direkt fram ur arbetet i trädgården och hushållet och konserverar produkterna från sina egna fruktträd, trädgårdsland och bärbuskar samt därtill drifver det i så stor skala, att man kan försälja en del af sina varor.

De två fröknarna, som vi på vår bild se sitta tillsammans med sin far, kyrkoherde Leksell, i prästgårdsförmaket i Björskog, ha genom att egna sig åt konservering som specialitet skaffat sig en sysselsättning, som med

I VÄFKAMMAREN

hvilken jorden och allt hvad jorden tillhör är läkedom och rikedom framför annat. Hvar tid har sin tysta dröm, sin älsklingsstanke att hvila sig vid och trösta sig med, och vår tid har icke längre såsom förr malmfälten i Norrland eller de stora industrierna, den börjar få "egna hem" och småbruk.

Vi veta ju alla, att småbrukstanken är baserad på idén om hög jordkultur, på rationellt tillvaratagande af alla de hjälpkällor, som naturen gifver, och icke minst på idén att arbetet väl skall begränsas till familjen, men i stället utsträckas till *alla* medlemmar af densamma. Den del, som de kvinnliga medlemmarna af en familj får sig tillmätt i den gemensamma hushållningen, blir på detta sätt lika viktig och lika oum-

FÖRMAKSHÖRN

första fruktanvändningskurs förlidet år. Sedan dess har fröken Ruth Leksell ytterligare utbildat sig i konsten genom den utländska studieresa hon företagit som statens stipendiat, och bägge syst-rarna anordna nu en konserveringskurs, i sin vackra prästgård, belägen i närheten af Valskogs station. Hvad som särskildt frapperat mig med afseende på vår vanliga svenska hemkonservering är den brist på fantasi och påhittighet, som utmärker den. Det är väl troligt, att fröknarna Leksell skola ge många goda och nya uppslag till att förvara vår sommarskörd af frukt och grönsaker. Men viktigast af allt är väl att dra ekonomisk nytta af den — skaffa ny sysselsättning och nya förvärfskällor för kvinnorna ute på landsbygden. Vår stora stadspublik sörjer nog för marknaden. E. —ER.

Hillevis ströftåg på utställningen

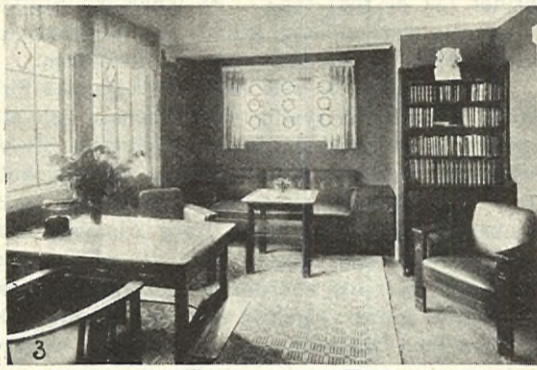
IX.

Stockholm, den tysta staden d. 6 aug.

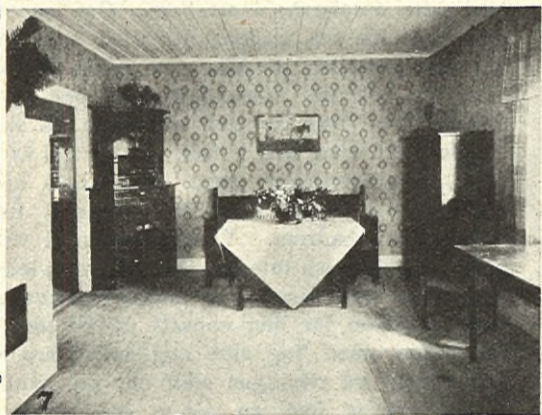
Käre Paul, ett handslag!

Det var 23 ord i ditt telegram, men så skall du väl också få din vilja fram. Du borde egentligen komma själf och hämta biskopen, sedan

du kunde ha hjärta att släppa af honom hit. Det är ju sant, att han hade fridens budskap med sig — och det fattas bara att också vi skulle strida, där är nog af split förut — men ändå, det var hårdt mot honom! Han far så illa här uppe, icke lekam-

ligen, ty han har få och små anspråk och både dem och mer till kan han få rikligen uppfyllda, men själsligt. Du känner hans hjärta, hur det är mottagligt för andras sorger och nöd, och du förstår, att det tar upp mer och mer af den varan för hvarje timme och blir till slut så genom-syradt af smärta som en människas hjärta kan bli. Han talar icke så mycket, men det strålar ut från

4. Lotterivil- lan. 1, 2, 3. Exteriör, sa- long och mat- sal, herrum. Villa i herr- gårdsstil, Fastighets- a.-b. Lidingö- Brevik.
4. Exteriör.
5. Barnkam- mare. Egnahems- byggnad, Svenska Slöjd- föreningen.
6. Exteriör.

7. Stora rum- met. Arbetar- bostad. Stock- holms stads- landtegen- domsnämnd.
8. Exteriör.
9. Hvardags- rum. Småbrukar- hem, A.-B. Hem på lan- det. 10. Stugan och la- dugården.
11. Matrum.
12. Matrum och kök.

hans ansikte, och jag tycker att han har blifvit gammal, Paul. Jag vet ingenting i världen så hjärtslitande som att se gamla människor sörja och små barn fara illa, det berör en just på samma sätt, och man har samma känsla inför bägge: att de kunde ha rätt att bli skonade. Och många små barn fara illa nu, Paul, du behöver bara ibland på gatorna möta mödrarnas ansikten, de tala högt om det, högre än artiklarna i tidningarna, högre än siffror och fakta. Jag förs knappt se på biskopen då, jag känner att hans arm darrar, men ibland fångar jag hans blick, och det är som en evig fråga i den. Han tänker många tankar nu, när vi gå på de tysta gatorna med dess stilla och mörka folkhopar, och jag tänker allt litet också, Paul.

Men allt detta är nu, och det var ju annorlunda i början af hans besök. Den första dagen satt vi och själasörjde: jag biktade, och han gaf råd och berättade om sitt samtal med dig, och att han fått dig att förstå af hjärtat, hur jag måste känna det, när du ger mig att välja mellan att göra en arbetsinsats i ett företag som intresserar mig eller att bli gift med dig. Jag kan nog förstå, att det tog dig, när biskopen själf, som är så klok, höll på, att jag kunde ha rätt som människa att utveckla mina möjligheter och förbehålla mig en lifsuppgift utanför dig, Paul. Men jag förlåter å andra sidan mer än gärna, att du icke kunde ta mig på allvar genast, det var ju icke så godt för dig att veta att icke alltsamman var en flicknyck, som skulle gå öfver. Men jag säger dig, att om jag inte förut beslutat att bli en arbeterska under min lefnad, så godt jag förmår, så skulle jag göra det nu. Jag skulle icke kunna utvärda att veta, att jag i en tid, då något sådant måste ske som en kamp på knifven af en hel klass i samhället mot de öfriga, hörde till den lilla gruppen af sysslolösa lyxmänniskor. Om jag än vore aldrig så oskyldig, Paul, om jag än aldrig uppsåtligt provokerat, om än mitt öfverflöd och min lättja i och för sig betydde lika oändligt litet som annars mitt arbete, nej, jag skulle ändå gå och känna mig som om jag bure på en del af ansvaret, du måtte säga mig aldrig så många gånger, att det ligger i helt andra händer, eller att det ligger utanför mänsklig räckvidd.

Nå, när den saken — och tack, käre, för det — var uppgjord och padre hvilat öfver natten, följdes vi åt andra dagen till utställningen. Han var litet betänksam och vemodig efter morgontidningarna, men kry och intresserad. Han följde mig gärna genom hemslöjden och vi resonerade lifligt.

— Vill du så se, hur hemslöjden kan ha det? sade jag. Det ville han visst och vet du, de "Egna hemmen" är det enda biskopen sett grundligt af alltsamman.

— Det andra vet jag ju genom dig, sade han, och vi skrattade bägge åt att mina beskrifningar skulle ersätta honom för den egna iakttagelsen.

Det intresserade honom öfver måttan att bese särskildt småbrukarstugan och egna hemmen för arbetare samt för vår skull, darling, äfven de två större villorna. Och för mig, förstår du, har det börjat att klarna en del af hvad som ligger i sammanställningen "egna hem".

Småbrukarhemmet är kanske det mest poetiska och det mest populära redan för sitt namns skull. Hvad läkemedel och helande örter är för den sjuke, är ju för alla oroliga svenska hjärtan tanken på småbruket, dess växt och dess välsignelse. Men äfven rent som tafra sedd är den röda lilla stugan med sin ekonomibyggnad, byggd ut i vinkel från densamma, mycket tilltalande. Den är rödmålad och har

HANDÖLS TÄLJSTENS PAVILJONG.

brutet tak af rödt tegel. På långsidan utefter väggen under en lång trälåda för blommor, är hvilobänken för far och mor om kvällarna.

Inne i stugan är två rum och kök med förstuga nerepå, en rymlig slöjdekammare och ett ganska stort rum på vinden. Särskildt öfvervåningen och så köket tilltalar mig mycket. Det är afsedt för en verkligt kultiverad småbrukarfamilj, en ny Jonas Love Almqvist och hans hustru, men jag är rädd att det kanske blir litet dyrt att anordna ekonomiafdelningen som här är gjordt: särskild afdelning för bad- och disktrum med badkaret under diskbänken, vattencistern vid spiseln och kranar för varmt och kallt vatten. Den ståtliga kopparuppsättningen i kökskärl är ej heller för hvar man. Det vill till att det slöjdas flitigt vid hyfvelbänken där uppe, att skytteln löper snabbt i väfven, att åkern och ängen och trädgården, korna och kalvarna, hönsen och grisarna och bina skötas mönstergillt, och att det blir god inkomst från mejeriet, som skall ligga i källaren under stugan.

I motsats till köket är sofrummet mera ordnadt så som man kunde tänka sig att en arbetarfamilj, dock med någon större urskilning än mängden, skulle älska att drömma sig ett rum. Det är ingen stiliserad enkelhet öfver det, ingenting teoretiskt, det är rätt och slätt hvad en enkel familj vill ha och behöfver och ungefär hvad den vanligtvis har, från linneskåpet, sängen och trähästen för den minsta och symaskinen till psalmbok och testamente på nattduksbordet. Det är Kalmar hemslöjdsförening som möblerat stugan.

Nu Paul, skulle jag kunna skissera upp för dig en roman i denna miljö, en ny historia från "Grimstahamns nybygge", men då blefve hvarken du eller jag någonsin färdiga med vårt.

Svenska slöjdföreningen, yttersta motorn till hela denna mångbeskrifna utställning, har också en egen stuga, afsedd egentligen, antar jag, liksom "Enskedevillan", utställd af Stockholms stads landtegendomsnämnd, för industriarbetare i ett förstadssamhälle. De äro bägge två röda och hvita med spetsiga tegeltak, ett rum och kök där nere samt slöjdekammare och sofrum på vinden. Det hela är enkelt och nätt, och det borde icke vara otänkbart för en arbetare att kunna skaffa och underhålla ett sådant litet hem, förutsatt att han kan få det på drägliga afbetalningsvillkor. Man har ju börjat så smått i Stockholmstrakten, och många arkitekter och socialt intresserade personer ha brytt sina hjärnor för att använda ett minimiutrymme så praktiskt och klokt som möjligt.

Hvad jag har emot slöjdföreningens stuga är att anordningarna i köket äro så små och knappa: en ytterst liten spis och en liten vedlår, det är alltsamman, ingen diskbänk ens. Det hela verkar som en matsal, som händelse-

vis har en kokspis i ett hörn. Inredningen är gjord af Svensk Hemslöjd, och särskildt hvardagsrummet är både praktiskt och trefligt med sina gröna möbler, där en liten bokhylla icke saknas, ej heller det gammaldags, runda klaffbordet. Jag skulle bra gärna velat veta hvad en arbetarhustru har för åsikter om dessa modellstugor, inredda för henne och hennes familj af utomstående. Det skulle varit roligt att höra hvem hon skulle gifvit priset. C. S. A. har inredt Enskedevillan och med mycken omsorg utvalt hvad som kunde vara praktiskt, hållbart och vackert på samma gång. Köket är här bättre försedt, och särskildt sofrummet däruppe har blifvit trefligt. Men en arbetarfamilj skulle nog hyra ut detsamma och sofva i hvardagsrummet där nere, som nu är så rymligt och prydligt.

När biskopen sett allt detta, var han litet trött, och vi åkte hem; det var stor middag hos släkten. Sedan har han inte kommit dit ut, men jag vandrade dit ensam första strejkdagen. Där var mycket stilla, och musiken spelade för nästan tomma gårdar på förmiddagen. Serveringsflickorna hade slagit sig ner i backarna utanför, de hade ingenting att göra. Plötsligt blef det en smula lifligare.

— Nu kommer kungen! Han skall nog stänga utställningen, han som har öppnat den! Och alla möjliga rykten hördes bland personalen.

Den som ville se något grundligt och ostördt kunde emellertid ej ha valt bättre dag. Det var också det jag tänkte, då jag vandrade ut på förmiddagen för att se på villorna.

Lustigt, att du och jag aldrig kom till dem! Vi har inte ens en lott till lotterivillan, vi som ändå såväl kunde behöfva den! Vi brukar aldrig vinna, men frun som säljer lotter, kan berätta dig en lärorik historia om en fröken, som "aldrig brukade vinna", men som en gång lät förmå sig att likafullt ta en lott på hvad det var och genast vann högsta vinsten!

Villan är förtjusande till sitt yttre, både i form och färg, och där är möjligheter att göra den hemtreflig invändigt, det tror jag, ehuru den nu verkar en smula stel och tom, därför att man icke brytt sig om att tänka ut och få med alla detaljerna i ett hem. Om man inte har plats för två trappor till öfvervåningen är det nog praktiskt att låta den grenna sig neråt med en del till köksafdeleingen och en till hallen, men nog är det skönt att ha skilda trappor, om man kan. Kök och matsal är rätt små, hvardagsrummet med sin vackra björkmöbel det största rummet. Ofvanpå ligger sofrum och badrum. Varmt och kallt vatten finns öfverallt, och inte behöfver den vara ledsen, som drar den vinsten på utställningslotteriet, helst vinnaren får den uppsatt på fri tomt vid Storängen, men jag ville nog helst vara med och kludda på ritningen själf när jag skall ha villa. Tycker inte du, att vi skall bygga en liten stuga, Paul? Jag åtminstone känner det så, när jag går här i villorna. De bli ju ett hem på annat sätt än hvad en våning kan bli det. En stuga, som inte ligger för långt från biskopens gård!

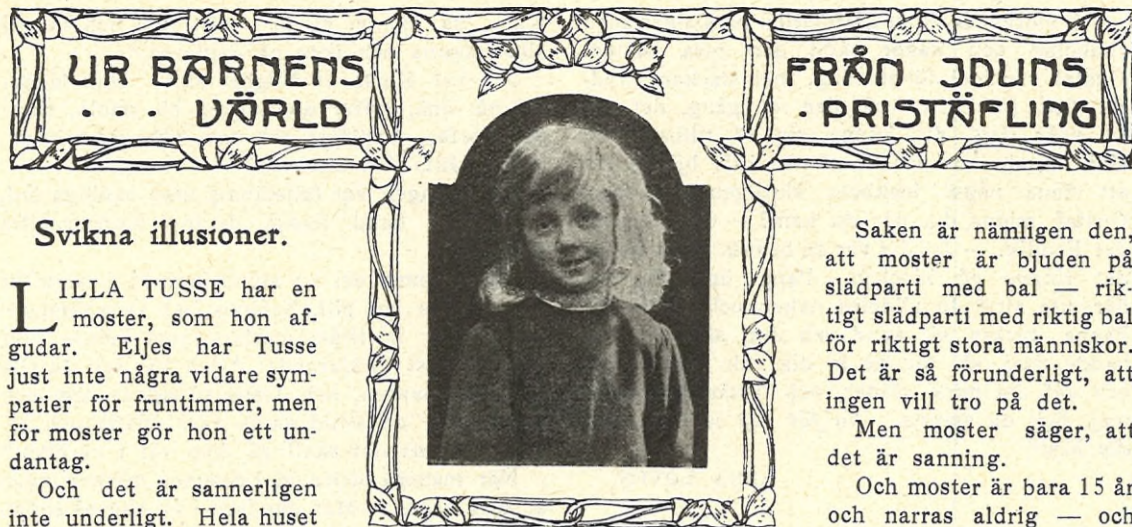
Jag tror, att du får fara upp för tredje gången till Stockholm, innan det stängs här ute och titta på den villa, som fastighetsa.-b. Lidingö — Brevik utställer. Jag blir inspirerad af den, äfven då jag går här alldeles ensam, men om vi då vore bägge! Det yttre är vackert i gult och hvitt, äfven om lotterivillan kanske tar priset. Men man finner sig i stället bättre tillrätta i denna än i den andra, när man väl kommit in. Det skall icke förvåna dig att höra att Nord. komp. utställer hela inredningen. Entrén med sin afbalkning för kläder gör en redan glad, rundt kring den ligga

Brännskador.

Då det är fråga om att behandla **brännskador** eller andra **sårnader** och **yttre skador** m. m., vill man icke vara i saknad af Salubrin i något hem, där man försökt originalfabrikatet och använt det på sätt, som i bruksanvisningen meddelas. Tillhandahålles i Parfym-, Speceri- & Färgaffärer. Partilager hos Geijer & C:o, Akademigränd 1, Stockholm.

IDUNS MODELLKATALOG

Oumbärlig för alla sömmerskor och för alla hem.
Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Kolorerat omslag.
Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

Svikna illusioner.

LILLA TUSSE har en moster, som hon afgudar. Eljes har Tusse just inte några vidare sympatier för fruntimmer, men för moster gör hon ett undantag.

Och det är sannerligen inte underligt. Hela huset tycker om moster och skämmar bort henne. Ty moster är söt och glad och rar, full af påhitt och odygd och trefligheter, alldeles som en ordentlig moster bör vara. Och till råga på all denna härlighet är moster bara femton år.

När moster är hemma, är allt i uppror. Ty dagen i ända fyller hon hela huset, från källaren till vinden med ett ideligt trampande och fnissande och ramlande. Och inte ens om natten kan hon vara tyst — då pratar hon i sömnen.

Det är nog inte många, som kunna uppvisa maken till moster. Hon kommer alltid och hälsar på ett par tre gånger om året — ifrigt efterlängtd af alla. När hon far sin väg igen, är det nog somliga, som dra en lättnadens suck — men det blir ändå så tomt och konstigt efter henne. Och genast börja både pappa och mamma och barnen räkna efter, när hon kan få komma tillbaka igen.

Men den här gången är moster sig inte lik. Ty det har hänt henne något mycket märkvärdigt.

Hon gaf sig i väg ut en dag med sin sparkstötting, liten och pojkkaktig och treflig, och kom hem igen viktig och lillgammal och tillgjordt damaktig. Det var rent af förskräckligt att åse. Men ingen kan säga något om det — det är alldeles naturligt.

salong, matsal och herrum, som ytterligare öka ens glädje. Särskildt matrummet, rött och hvitt som hälsan själf, är vackert, helst om bordet står dukadt med porslin, kristaller och blommor. Salongen är i björk — man kan snart säga: naturligtvis! — stor och icke för möbelbelastad. Tebordet med sin silfveruppställning är särdeles läckert, och det är just alldeles rätt att det står i salongen och icke i salen. Kring hallen på andra våningen med sin balkong ligga soffrum och fruns rum eller gästrummet samt badrum och jungfrukammare. Den sista har man dock utväg att flytta upp på vindsvåningen, om man behöfver flere rum för egen del. Köket med ett stort serveringsrum ligger på nedre botten och är präktigt med en massa praktiska inrättningar till kokerskans och herrskapets gemensamma trefnad. Men våra grytor, Paul, måse bli af täljsten, så får du alltid varm mat, om du så skulle komma två timmar försent till middagen. Detta är det enda varma ord jag hinner sända dig, men snart har du ju oss bägge hemma! Och då skall vi försöka att göra biskopen glad igen. Det blir väl bättre tider!

DIN HILLEVI.

Saken är nämligen den, att moster är bjuden på slädparti med bal — riktigt slädparti med riktig bal för riktigt stora människor. Det är så förunderligt, att ingen vill tro på det.

Men moster säger, att det är sanning.

Och moster är bara 15 år och narras aldrig — och därför måste man tro henne.

Hon blef bjuden den där dagen, då den stora metamorfosen skedde. Och det af ingen mer och ingen mindre än Tusses älskade "farbror unga doktorn", som har alla de egenskaper, som tilltala kvinnan. Ingen människa kan egentligen begripa, hvarför han bjudit moster. Men troligen är det för att förarga någon annan ung dam och kanske äfven för att tacka för visad gästfrihet hos Tusses föräldrar.

Moster berättar för hvem som vill höra det, hur det gick till — hur hon hälsade precis som en stor dam, med något midt emellan en nigning och en bugning — och hur hon frågade, om hon ville åka med honom — och hur hon svarade — och hur de sade adjö. Det är ytterst spännande.

Mamma blir så intresserad af, hur lilla syster skall vara klädd. Och det blir ett tvättande och ett stärkande och ett strykande utan all ände.

Och moster själf är, som sagdt, alldeles bortbytt.

Hon har börjat tala och röra sig som en ung lady, lagt upp håret i margaretaflåtor och gudarne vete, om hon inte hissats ner kjolarne en bit.

Hon har öfvergifvit pojkarna och Tusse och följer i stället mamma öfverallt. Hon hjälper till med att duka och damma, och långa stunder sitter hon och knäpar med att stoppa strumpor.

"Moster börjar att bli stor," säger mamma och stryker henne vänligt öfver håret.

Då strålar moster af lycka och stolthet.

Men den, som inte betraktar mosters metamorfos med blida ögon, det är Tusse. Hon går rundt omkring henne och stirrar på henne och suckar djupt, djupt.

"Moster har blifvit så viktig," säger hon.

Det är verkligen inte så utan, att Tusse har rätt.

Då och då, när moster tröttnat på sina husliga bestyr, kastar hon sig vårdslöst ned vid pianot, där hon firar de vildaste musikaliska orgier. Hon briljerar med de mest halsbrytande skalor och fingeröfningar, småktar öfver "Jungfruns bön" och "Hafvets stjärna" och lägger till och tar ifrån efter eget godfinnande. Hon förser de enklare styckena med bedärande drillar och krumelurer, medan hon hoppar öfver eller drar ihop de mera invecklade.

För ögonblicket sitter hon just på detta sätt vid pianot, medan Tusse med uttråkad min står bredvid henne.

"Moster", säger Tusse väl för femte gången.

Men moster har inte öra för några jordiska angelägenheter i denna stund. Hon förirrar sig ändlöst långt, långt in i tonernas värld.

"Moster", säger Tusse om igen — denna gång mycket högt och med en liten otålig puff.

"Ja, hvad vill du?", svarar moster ändtligen. "Hvarför tycker du, att det är så högt att vara på slädparti, moster?"

"Å, kära Tusse, det där begriper du inte. Du kan väl förstå, att det är väldigt stiltigt — fast ändå inte ett dugg emot att vara bjuden på bal." Moster ser medlidsamt på Tusse och slår an ett par besynnerliga ackord.

Tusse rynkar pannan.

"När jag blir stor, ska jag fara på slädparti jämt, hvar enda dag, och alltid vara på bal," säger hon utmanande.

"Men det kan du inte, för det orkar du inte, och det finns inte snö till det, och du är så dum," skriker moster alldeles ursinnig öfver konkurrensen

Tusse bereder sig att slå till. Då erinrar sig moster, att hon är en stor dam och återgår med värdig min till sina drillar och krumelurer.

Tusse lugnar sig och ställer sig att andas på ruta'n och rita gubbar i imman.

Men snart tröttnar hon på detta och börjar vandra af och an på golfvet. Hon har tråkigt, riktigt ohyggligt tråkigt. Hela världen står still — utom mosters fingrar.

I denna förtviflade belägenhet gör Tusse som så många andra i liknande situationer — hon börjar leta i sitt minnes skräpkamrar. Och det går för henne som för andra — hon gripes af en ändlös leda — och bland de många minnena råkar hon fastna just vid ett obehagligt.

"Hör du, moster," säger hon och är åter framme vid pianot, "jag hade 25 öre, som jag..."

"Hvar i all världen fick du dem ifrån, Tusse? Har du fler slantar — så kunde vi..." Moster hejdar sig hastigt och börjar åter kvintilera.

Men Tusse har redan förstått.

"Tuggummi, hva!? Du moster," säger hon med glittrande ögon. "Jag har en slant."

Men moster är redan förstenad igen.

"Har du en slant, så köp tuggummi åt dig själf," säger hon likgiltigt. "Jag vill inget ha."

Tusse står fundersam kvar och trutar ut med munnen.

"Moster", börjar hon igen, "jag hade en gång 25 öre, och dom gaf jag åt Wille i Bakporten."

Inför ett sådant meddelande måste moster ovillkorligen göra en paus i sin tonskapelse.

"Hvarför gjorde du det," frågade hon häpen.

"Jo, för han skulle bygga en flygmaskin."

Då brister moster ut i ett klingande skratt.

"En flygmaskin för 25 öre — så idiotiskt," utbrister hon med ungdomlig hjärtlöshet.

Tusse ser förnärmd ut.

"Ja, men det blef aldrig nån' flygmaskin," suckar hon.

"Hva blef det då," frågar moster.

"Det blef ingenting alls — bara lessamt," svarar Tusse med en röst, som storknar i en snyftning.

Och när moster drar på mun, slår Tusse till henne och rusar sedan ut i salen, där hon gräter ut sin sorg under soffan. — — —

Mamma går själf med moster ner på e. m., då doktorn kommer i sin släde för att hämta henne. Han kör själf, och det ser så trefligt ut med slädnätet och de blågula rosetterna.

"Hur länge blir ni borta," frågar mamma, just som doktorn höjer piskan för att klatscha till.

"Å, så där ett par timmar — jag ska med kvällståget, så jag hinner inte gå på balen. Och förresten" — tillägger han med en farbroderlig blick på stackars eldröda moster, "lär

Hvarje husmoder bör prenumerera på **Barngarderoben** Hvarje sömmerska likaså. 12 häften årligen. Pris för helft år 3 kr.; halft år 1:60 kr. Lösnummer 30 öre.

väl inte en sådan där liten fröken få vara uppe så sent.“

Och så bär det af.

Mamma står alldeles handfallen kvar på trappan. Stackars lilla kära moster — hur ska hon bära sig åt? Tänk om hon börjar gråta! Balen, som var det allra finaste och bästa af alltihop! — — —

När moster om ett par timmar kommer tillbaka, har hon blifvit så förunderligt liten. Hon gråter inte, och har inte heller gråtit — ty moster hör till dem, som kunna bita ihop tänderna. Men hon är alldeles tyst, medan mamma hjälper henne af med ytterkläderna. Och när hon är färdig med detta, går hon utan ett ord in i sitt eget lilla rum. Där sitter hon i kakelugnsvrån och stirrar stelt framför sig. Ingen säger något åt henne, ty det är nog bäst så.

Men när barnen komma instormande för att äta kvällsmat, kryper moster fram för att vara med. Mamma sätter fram ett kuvert och lägger för åt henne, som om hon vore själfvaste Tusse.

Det blir ett väsen på alla barnungarna.

“Hvarför är moster hemma — hvarför är inte moster på bal — när ska moster gå” — skrika de om hvarandra.

Mamma svarar i mosters ställe, ty själf kan hon inte. Hon sitter med hårdt slutna läppar och vågar inte gapa för att bita i smörgåsen, ty då kunde alla de tusen snyftningarna inom henne slippa ut.

“Det var rätt åt moster,” säger store bror barskt. “Moster har varit så viktig.”

De båda andra pojkarne fnissa till. Sedan blir det alldeles tyst, medan skedarna gå sin taktfasta gång från krämen till munnarna.

Men Tusse sitter orörlig. Hon har nog tänkt precis detsamma som storebror, men inte förr har han uttalat det, än hon märker, hur fullt och stygt det var. Man kan tydligt se, hur det arbetar inom henne — af smältande vrede och spirande förståelse. Ty — Tusses 25-öring blef ingen flygmaskin, och mosters slädparti blef ingen bal — och det kan just komma på ett ut.

Och med ögon, som glänsa af tårar och deltagande, hasar hon sig ner från sin plats. Så släpar hon sin egen stol med sig bort till moster och sätter den så nära intill hennes, som det finns möjlighet till. Själf kryper hon tätt, tätt intill moster och sticker sin lilla hand in i hennes, hvarpå hon brister ut i en flod af tårar.

Då är det slut med mosters själfbehärskning.

Och med armarna hårdt lindade om Tusses lilla knubbiga person gråter hon ut sitt femtonåriga hjärtas bittra, svidande smärta.

INGAN TIBELL.

Namnsdagshästen.

EN AFTON, när pappa ätit middag, sade han till lille femåriga Fredrik: i morgon är det lilla Gustafs namnsdag, om du lofvar tystlåtenhet, skall du få följa med och köpa en namnsdagspresent åt honom. Fredrik lofvade, och om en stund var pappa och Fredrik inne i Gemla leksaksbod och valde där en liten rar häst. Fredrik var alldeles betagen i hästen och skulle gärna velat leka med den på kvällen, om han fått. När gossarna lagt sig var Fredrik särdeles kärleksfull emot Gustaf, slutligen sade han: Gustaf, i morgon är det din namnsdag. — Ja det vet jag. — Gustaf, jag tror vi har din namnsdag tillhoppa. Nej — sa Gustaf, det har vi inte, den har jag endast tillsammans med prinsen, har mamma sagt.

På morgonen kom gratulation på sängen med chokolad och kakor samt den rara hästen. Gustaf var idel förtjusning, men stackars Fredrik fick inte titta på den en gång, det var en svår dag, att känna sig så tillbakasatt. Han vände ut och in på sin lilla hjärna för att finna något lockbete, slutligen sade han: Gustaf, minns du, när du kom? — Nej, tala om det Feddik. — Jo, det var en hemsk, mörk kväll, det ringde på klockan. Pappa öppnade, och där ute stod du alldeles naken och blåfrusen. Pappa tyckte så synd om dig, så fastän de hadde mej, så tog de in dig och värmdde dig och gaf dig mina kläder, och fastän de hadde mej, fick du stanna. *Nu får jag väl leka med din häst?*

ANNA LOVÉN.

Kurt.

NÄR KURT var tre år gammal, fick han en sommar följa med sin mamma och hälsa på morfar och mormor. Det var en lång resa först på tåg och sedan på båt, och pappa följde med för att hjälpa mamma hålla reda på den lille mannen.

Kurts lilla person var rund och säker, och med kritiska ögon betraktade han allt och alla. När pappa och mamma äntligen kommit i ro i kupén och pappa slagit upp fällbordet vid fönstret för att mamma skulle ha något att ställa på, slog Kurt sig genast ned på den ena soffan, lade upp armarna på bordet och utbrast med djupaste allvar: “Jaså, vi ska spela kort nu!”

Morfar var en barsk gammal prostfar, som aldrig i världen skämt bort sina egna barn. Ännu när dessa voro stora och själfva hade barn, hängde respekten för honom kvar i kroppen på dem. Någon opposition från deras sida skulle helt enkelt varit otänkbar.

Men när Kurt kom, var där inte tal om någon respekt. Han tittade på morfar med stort allvar, och morfar tittade på Kurt och log.

“God dag, Kurt,” sade morfar.

“God dag, morfar,” sade Kurt.

Så tog Kurt morfar i hand, och de spatserade in i morfars allra heligaste.

Morfar tyckte, det var roligt att retas med Kurt ibland. Men Kurt lät sig aldrig bekomma. Han underlät alltid att svara, när morfar kom med några orimligheter.

En dag hade dock morfar drifvit skämtet väl långt, så Kurt fann sig föranlåten att krypa under bordet. Duken hängde ganska långt ner, men Kurt kunde i alla fall både se och höra, hvad som försiggick.

Kurt var stött.

När morfar ropat på honom ett par gånger utan att få svar, började han underhandla.

“Kom fram nu Kurt.” Intet ljud. Morfar ler.

“Om du kommer fram nu, Kurt, ska du få gunga i stolen.” Kurt är fortfarande orörlig.

Morfar börjar bli ångerköpt. Han går efter spiklådan, och med ett väldigt skrammel sätter han ner den på golvet framför bordet.

Kurts ögon snegla lystet på lådan.

Men Kurt har en god portion envishet och anser sig ej bliddad än. Han sitter stilla.

Morfar blir ifrig.

“Kom fram nu, lille Kurt, så ska vi leka.”

Och morfar räknar upp alla de roliga saker, de skola hitta på.

Men Kurts lilla hjärta är ännu hårdt. Bakom dukens hörn följer han dock morfars rörelser med en viss belåtenhet, ty nu märker Kurt, att han har öfvertaget.

Slutligen säger morfar: “Kom fram nu, lille

Kurt, så ska vi gå in i mitt rum och ta ner alla taflorna och titta på änglarna.”

Nu var Kurts uthållighet slut. Han lägger sig på knä, lyfter upp duken en smula, tittar på morfar, upplåter sin mun och säger trumpet: “Bits dom inte då?”

Försoningen var fullständig utan onödiga ord.

Hand i hand traska de in i morfars allra heligaste.

När mamma om en stund kom in i salen för att se efter sin pilt, befanns han vara försvunnen. Men in ifrån morfars rum hörde hon morfars röst förklarande: “Och här ser du alla de små barnen, och Jesus välsignar dem och säger, att de alltid skola vara snälla och lydiga, så att det skall gå dem väl i världen.”

När mamma tittar in i rummet, märker ingen af dem henne. Men där lågo i en hög på soffan alla morfars taflor, som brukade hänga högt upp under taket och inte ens vid storstädningar fingo rubbas, och som morfar inte utan stort besvär lyckats få ner.

Och Kurt satt i morfars knä och pekade hädiskt med sitt lilla runda, smutsiga pekfinger på alla de heliga änglarna, och morfar såg glad och lättad ut.

Men mamma förundrade sig storligen, ty aldrig i världen skulle hon ha drömt om att morfar för sina egna barn skulle ha klifvit upp på bord och stolar för att hämta ner sina kära taflor.

“KURTS MAMMA.”

Svenska Slott och Herresäten

lyder titeln på ett ståtligt verk, som sedan någon tid häftesvis börjat utgifvas från E. Lundquists bokförlag i Stockholm och på hvilket vi vilja fästa alla litteratur- och fosterlandsvänners synnerliga uppmärksamhet.

“Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början” afser att af Sveriges herresäten lämna skildringar, författade af flera bland vårt lands mest framstående fackmän på området samt illustrerade genom talrika och med nutidens bästa hjälpmedel framställda bilder och att alltså fylla en lucka i vårt lands kulturhistoriska litteratur. Någon fullständigare beskrifning öfver de talrika svenska slotten och herrgårdarna, afhandlande ej blott de större och ur historiska och andra synpunkter märkligaste godsen, utan äfven ett flertal af de mindre, hvilka ofta genom belägenhet, byggnader och minnen från äldre och nyare tider äro lika beaktansvärda, finnes nämligen ej, och de verk vi äga öfver ett eller annat enstaka landskap äro nu, såsom tillkomna för flere decennier sedan, föråldrade.

Under inflytande af de nya krafter, som verka inom det ekonomiska och sociala lifvet och som bland annat börjat göra sig gällande i den s. k. egnahemsrörelsen och därmed i ägostyckningens tjänst, hafva tecken förmärkts att det svenska herrgårdsväsendet går förändringar till mötes, hvilka kunna beröfva detsamma dess gammaldags tilltalande, säregna och här och hvar ännu patriarkaliska karaktär, och det är följaktligen af särskild vikt att på samladt håll i ord och bild få det svenska herrgårdslifvet och den rikt växlande miljön för dess uppträdande under gångna tidsskiften bevarade.

Ett par af vårt lands största godsägare, universitetskanslern greve Fr. Cl:son Wachtmeister och öfverstekammarjunkaren friherre Carl Carlsson Bonde, hvilka bägge genom mångskiftande arbete på såväl offentliga som privata verksamhetsfält äro särskildt kompetenta att yttra sig om verket i fråga, ha också yttrat sig synnerligen lofordande om detsamma, och de tre hittills utkomna häften: Södermanland I (Stenhammar, Ericberg, Sjöholm och Rockelstad), Skåne I (Trolleholm, Torup, Svenstorp och Krapprup) samt Uppland I (Grönsöö, Leufsta bruk, Salsta och Kageholm) lofva det allra bästa för fortsättningen.

“Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början” utgifves med 50 häften, omfattande omkring 300 egendomar, under loppet af fem år. Priset för hvarje häfte är 5 kr. och subskription kan ske såväl direkt hos expeditionen, Karduanmakaregatan 7, Stockholm, som ock i landets bokläder. Lösa häften säljas icke. Profhäfte sändes på begäran.

Uppgit lifvidd (under armarna), midjevidd och kjollängd erhåller Ni till Höder figur fullt tillförlitliga, moderna o. eleganta
Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Blåslit 40 öre, Kjolmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktmönster 50 öre, Kragmönster (Pellera) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktmönster 1 kr. Mönster kunna äfven beställas efter andra än våra modeller. Beställning skall då åtföljas af den modell som önskas. Priset är då dubbelt mot det vanliga.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till
Mästern Samuelsgatan 43, Stockholm
Iduns Mönsterafd.

Lytets börda.

Berättelse af Hjalmar Höglund.

Belönad med hedersomnämmande vid Iduns romanpristävling 1908.

I.

Glasskärfvans vägmärke.

NÄR ERIK AXNER var sju år gammal, så miste han sin far, och ett år senare råkade han ut för olyckan att under lek få sitt ena öga sönderskuret af en glasskärfva, och när budet om detta sista nådde hans mor, sysslade hon som bäst med att svepa sin egen far. Det var i snabb följd tre hårdhända ödesgrepp, som skulle ha brutit ned henne, om hon icke varit en kvinna, hvaraf det knappast går tio på hundra. Men förunderligt nog finns det lynnen, som kunna prässas samman så hårdt som vore de krossade, utan att de likväl brytas, när trycket är öfver, fjädra de åter ut sig till ny spänstighet. Sådana lynnen höra hälst kvinnorna till.

Fru Axner tog genast Erik med sig till närmaste läkare.

“Kära doktor, det måtte väl inte vara något farligt med gossens ögon?” frågade hon ängsligt.

Doktorn därute på landsbygden var en genomhyggelig karl, som framför allt inte ville, att något skulle vara farligt. — Nej bevars, farligt var inte det här heller. Det behöfdes bara en tids behandling med omslag och indroppning, så skulle pysen snart vara frisk igen.

Och han lade om och droppade in. Men den sommaren var ihärdigt solstark af sig, och solljuset bländade och pinade både det sårade och det osårade ögat, och när gossen därför blef sämre och sämre i stället för bättre, och det visade sig, att här verkligen förelåg något farligt, då satte doktorn proppen i droppflaskan och afsade sig “fallet”

Fru Axner blef tillrättad af klokt folk att taga gossen med öfver västgränsen till den berömde ögonläkaren därinne i Norge, ty det var ej längre dit än till hufvudstaden. Och hon följde rådet, packade kappsäckarna och lät spänna för hästen och reste landsvägsledes, ty någon järnvägsskena var då ännu icke utlagd i de bygderna. Men när hon passerade staden, uppsökte hon för säkerhets skull en läkare och framlade sin sak för denne.

“Skall jag nu nödvändigt behöfva företaga denna långa resa med gossen?” slöt hon.

Doktorn undersökte Eriks ögon mycket noga. “Nej, det behöfs inte,” gaf han till svar. “Det skadade ögat måste tagas bort för att rädda det oskadade, och den operationen åtager jag mig att utföra.”

Fru Axner bleknade, och hon tyckte i det ögonblicket, att det svartnade för hennes egna ögon. — Hennes gosse mista ögat, hennes gosse! Var det så farligt!

Doktorn såg hennes förtviflan.

“Ja, här finns ju flera läkare i staden, och det går ju an att rådfråga äfven dem”, sade han mildrande. “Det är möjligt, att de veta något lättammare. Men jag har min del Tomas i mig, att i det här fallet är knifven det bästa botemedlet.

Fru Axner tog Erik vid handen och vandrade till lasarettet, men hon började finna, att denna vandring från läkare till läkare var en tung gång. Och Erik följde med utan att knota och med en känsla af, att han nu en gång för alla var slagen till slant att bekikas och miss-handlas af läkarnas starka förstoringsglas.

Lasarettsläkaren snusade alltid grundligt, sedan han haft något för händer, innan han yttrade något om det, och det gjorde han äfven nu. Han stoppade dosan långsamt tillbaka i fickan, strök sig med näsduken under

näsan och såg på Erik än en gång. — Ånej, talet om att taga ut ögat vore nog förhastadt. Gossen hade skrofler och skulle nog bli bra, om han stannade en tid under hans behandling.

Fru Axner drog en djup suck af lättnad. Gud ske lof för det evangeliet! Men bara det nu också vore riktigt säkert, så att hon inte finge något att ångra?

Då blef doktorn ursinnig.

“Säkert!” röt han och stampade i golvet. “Ingenting mellan himmel och jord är säkert, men det kan hända, och det är troligt, att det händer, och därmed får ni nöja er!”

Och fru Axner nöjde sig. Detta var ju ändå icke att taga ut ögat, och denne läkaren måtte väl förstå saken lika bra som den andre! Ja visst, af två onda ting valde man naturligtvis det minst onda — annorlunda kunde hon icke handla. Och så lämnade hon Erik i doktors vård och återvände själf till hemmet.

Och Erik behandlades med salvor och piller och bad, och tiden gick. Men när det visade sig, att hans ögon trots denna behandling icke blefvo bättre, så tröttnade doktorn till sist på honom och adresserade honom till en ögon-specialist i Stockholm.

Du gode Gud var det ej nog ännu! Och fru Axner packade åter sina kappsäckar. Hemmet och de öfriga barnen fingo reda sig själfva, ty med dem stod det väl till, men denne sin ende olycksdrabbade gosse ville hon följa till världens ände. om så behöfdes. Och hon följde honom.

Sedan specialisten grundligt undersökt Eriks ögon, såg han bister ut och sade något om att landsortsläkarne varit riktiga åsnor, som vårdslösat ett så allvarligt fall. Endast den läkaren, som talat om att taga till knifven, endast han hade förstätt saken. Nu vore det kanske för sent, men måste ske ändå.

“Nå, min fru, skola vi offra gossens öga?” sporde han till sist.

Fru Axner hade nästan blifvit slö för alla dessa läkarebesök, men nu spratt hon likväl till. Offra — ja de skulle väl det, om så måste ske! Gud är god och styrde väl till det bästa, men hvad menade han med denna pröfning? Hvad ville han med hennes gosses öga, hvad, hvad?

Och hon vankade en lång stund med knäppta händer fram och åter öfver golvet i spörjan och bekymmer. Den berömde läkarens mottagningsrum var icke precis någon lämplig promenadplats, men det tänkte hon ej på, och han sade ej heller något därom. Han förstod hennes sinnesstämning och lät henne ensam rida ut kampen mellan sig och vår Herre, medan han själf sysslade med gossen.

Så började det allvarliga. Doktorn sysselsatte sig med Erik långt mera och ifrigare, än fru Axner ens kunnat ersätta med pengar, men detta var ett “fint” fall, ett synnerligen intressant fall, och han fästade sig därför denna gång långt mera vid resultatet än vid valutan. Fyra gånger lade han Erik på operationsbordet, och fyra gånger lade han kloroformskoppen öfver hans näsa. — Uj, denna vedervärdigt äckliga kloroform! Erik fördrog tåligt själfva operationerna, ty dem kände han ej mycket af, men kloroformen fruktade han. Han höll först andan, så länge han förmådde det, men måste sedan i stället draga desto djupare drag, och då föll allt sammans: Bordet under honom gungade, väggar och möbler vaggade och armarna och benen blefvo så dödstunga, och så var allt slut. När han sedan vaknade, tyckte han, att den stickande smärtan i ögat betydde mindre, men kloroformlukten plågade honom i flera dagar efter hvarje operation.

Så var omsider allt gjordt, som skulle göras, och domen föll: Det ena ögat var förloradt,

men det andra var räddadt, fastän med försvagad synförmåga.

Fru Axners starkaste själstråd var förtröstan. “Herrans finger” såg hon i allt, och hon undrade bara, *hvar* detta finger pekade denna långa tid. Denna aga, denna pröfning, gällde den hennes gosse eller gällde den henne själf? Hvem och hvarför?... Och hon såg ej sin gosses framtid, och därför tackade hon den gode Guden för det, att han ej lyftat sin hand till än hårdare slag.

Erik gick med mörka glasögon men tilläts att deltaga i sina nyförvärfvade vänners lekar, och han njöt af att åter få andas frisk, klar luft. En dag gick leken öfver Lejonbacken, och det var Eriks tur att vara “hök”. Där kom en pojke kilande tätt förbi honom, och han slog i blinken armarna omkring honom — nu hade han honom fast! Men i nästa sekund såg han ett vildt främmande ansikte tätt inpå sitt och hörde en okänd röst snäsa till i sitt öra:

“Du blinde bondtölp!”

Erik släppte ögonblickligen sitt tag och stod en stund med hängande armar.

Bondtölp — ja det var väl därför, att han var från landet. Men blind, hvad var det för ett otäckt ord? Blind — det bländade honom nästan som ett slag för ögat med hundrade formlösa solar. Blind — det hade han ej tänkt på förut...

Och han vände sig om och gick med slapp hållning hemåt från vänner och lek, och medan han gick, undrade han, om han någonsin mera i lifvet skulle komma att återse det där bleka, hålögda, främmande ansiktet, som så spöklikt stirrat på honom, och om han någonsin mera skulle få höra den där brutalt hänsynslösa rösten ljuda i sitt öra, och han kände oredigt med sig, att det ansiktet och den rösten skulle han komma att hata i alla sina dagar.

Och Erik växte upp, och hans syn växte till i jämbredd med hans kroppskrafter. Väl såg han icke fullt så skarpt som andra och väl var hans synvidd mindre och hans synuppfattning långsammare än andras, men han kände sig tämligen oberoende däraf och tog lifvet så, som hans omgifning tog det. Och när fru Axner såg hans återvunna säkra skick och det obetsvärade sätt, med hvilket han utförde sina åligganden, så tänkte hon i sitt sinne, att nu var all pröfning öfverstånden och all oro och alla framtidsbekymmer förbi, och utan att reflektera därpå flyttade hon honom i tankarna åter öfver till de helbregda, på hvilka man icke behöfde tänka med något särskildt ömmande medlidande. Ty hon förstod icke ännu, att den lilla glasskärfvan med sin hvassa udd riktat in hennes gosses lif på ett sidospår från den vanliga allfarsvägen.

II.

Utvecklingsår.

På Eriks och hans kamrats gemensamma rum inne i staden infunno sig en lördagsafton ett par andra ungdomar från högsta klassen för att fördrifva en stund i kamratlag. Studentskrifningarna stodo visserligen för dörren, och hvarje nerv spändes af oro vid tanken på de dagarna, men någon stund måste de väl ändå få vara sig själfva som andra människor utan att ideligen nödgas plugga under högtryck, menade de, och snart surrade det i rummet af kvickheter och små förtroenden om de första flirterfarenheterna, blandade med de oundvikliga kraftprofven med vikter och stolar. Inom få veckor skulle deras vägar skiljas och riktas mot olika mål, men ännu så länge voro de jämställda under gemensamt intresse och ännu så länge voro de — skolpojkar.

I angränsande rum bodde en äldre bankkasör, en gammal ungar, som njöt sitt dagliga bröd som inackordering i samma familj som de

